

V ШКОЛА З АНТИКОЗНАВСТВА

22 – 28 ЛИПНЯ, 2024

Онлайн та ОФлайн

Офлайн: Одеса, вул. Канатна, 79, простір «Підпілля»

Онлайн: за посиланням у Zoom,

Тема: V Школа з антикозnavства

<https://us05web.zoom.us/j/86054856789?pwd=RXB1NXYrMW9vTjcxdCtHT1ArMk9nUT09>

Ідентифікатор конференції: 860 5485 6789

Код доступу: n4TkLy

ПОНЕДІЛОК, 22 липня

Вступ, музеї та рецепції, історіографія, ігри та екскурсія

9.30 – 10.00 – **Павло Майборода.** *Вступне слово про П'яту школу з антикознавства, представлення учасників*

Костянтин Бабій. *Проект сайту для Школи*

10.30 – 12.00 – **Катерина Кумінова.** *Античні колекції та рецепції в музеях Варшави та Кракова*

На цій популярній лекції поділюся матеріалами з Національного музею в Варшаві, музею князів Чарторийських та Галереї польського мистецтва ХІХ ст. (філії Національного музею в Кракові). Ми познайомимося з історією формування колекцій та будемо разом «впізнавати» сюжети та персонажів з античності.

Також розповім про різні ресурси, які допоможуть детальніше ознайомитися з колекціями та спланувати потенційну подорож.

13.00 – 14.30 – **Віктор Гуменний.** *"І навіть ще більш несподівані відкриття...": багатолітні світи М.І. Ростовцева і що нам з ними робити*

Михайло Іванович Ростовцев безсумнівно є однією з найбільш впливових і водночас складних постатей у світовому антикознавстві. Чимало його концепцій досі живі, чимало – деконструюються або були деконструйованими, але ми досі не маємо його повноцінної інтелектуальної біографії. Як пострадянська, так і західна академії, попри певні, місцями дивні спроби не змогли критично та цілісно осмислити цю непересічну постать і пояснити, за деякими винятками, зв'язок його ідей з життям дослідника. Пропонована лекція не претендує на повноту розкриття постаті Ростовцева, вона є радше спробою дискусії довкола кількох обраних епізодів його життя - як в період життя на теренах Російській імперії, так і в часи еміграції. Більш важливе завдання, яке ставить перед собою лектор - спробувати започаткувати чергову хвилю дискусії про те, як нам слід працювати з біографічною та науковою спадщиною наших попередників.

15.00 – 16.30 – **Володимир Крамський**. *Цифрові ігри, як особлива форма медіа для зображення історичного минулого*

Сучасна ігрова індустрія стрімко зростає і за своїми показниками доходів давно перевищила кінематограф та музику разом (406 мільярдів \$ доходу проти 338 мільярдів \$), а деякі ігри вже вважаються національним надбанням. Відповідно, ігри стають невід'ємним складником сучасної культури і світогляду, зокрема і уявлень про минуле. На цій вступній лекції ми доторкнемось до світу історичних ігор і розглянемо: якими бувають історичні відео- та комп'ютерні ігри? Наскільки вони популярні (так, будуть певні цифри)? Які аспекти Античності відображають ігри різних жанрів? В чому робота розробника гри схожа на роботу історика?

Культурна програма!

17.00 – екскурсія Одесою по місцях, пов'язаних із античністю від **Максима Паніна та Павла Майбороди**

ВІВТОРОК, 23 липня

Бхагавадгіта, любов та історіографія, ігри та фільм

10.00 – 11.30 – **Дмитро Данилов.** *Трансформація йоги в тексті "Бхагавад Гіти"*

Санскритські першоджерела стверджують, що йога – вічна. Однак незважаючи на свою "вічність", сама природа йоги схильна до постійної трансформації. У різні періоди свого існування вчення йоги зазнавало змін, інтегруючи в себе безліч ідей і впливаючи на всі системи індійської думки.

Одне з ключових джерел – розділ індійського епосу "Махабхарата" – "Бхагавад Гіта". У цьому тексті розповідається про йоги, яких Крішна навчає кшатрія Арджуну, одного з головних героїв "Махабхарати". Мета навчання - допомогти Арджуні подолати внутрішні сумніви, що виникли перед битвою між його військом і армією противника.

У рамках моєї доповіді ми розглянемо особливості нововведень, представлених у "Бхагавад Гіті", та їхній вплив на подальшу трансформацію йоги.

12.00 – 13.30 – **Віктор Гуменний.** *К. Міхаловський, С. Лур'є, І.Вейцківський: три портрети львівського антикознавства ХХ століття і пошуки (не)створених наукових шкіл*

Лекція пропонує огляд діяльності одних з найбільш колоритних, хай подекуди і не найбільш відомих постатей пов'язаних з Львівським університетом першої третини-середини ХХ століття - археолога Казімежа Міхаловського, історика Івана Вейцківського, та філолога Соломона Лур'є. Кожна зі згаданих професійних ролей була для них радше умовною, оскільки тією чи іншою мірою кожен з них вдавався до студій у суміжних наукових напрямках пов'язаних з антикознавством і не лише з ним. Один з них ще в 30-ті роки покидає Львівський університет, двоє інших прибувають до нього у повоєнний період. Як вони взаємодіяли з середовищами університету, своєї держави, та інших країн? Як той слід, який вони залишають в науці, стає результатом їхнього зв'язку зі Львовом як місцем становлення/роботи/вигнання? Чи змогли вони, зрештою, створити наукові школи з прив'язкою до Львівського університету, про що так люблять подекуди згадувати почесні панегірики на честь кафедр чи факультетів? Зрештою, як слід осмислювати їхню діяльність і вшанувати пам'ять цих непересічних людей?

14.00 – 15.30 – **Анастасія Морозова**. *Любити чи не любити: емотивні скрипти королівської любови у Варіях Кассіодора*

Чи є в емоцій історія? Чи існувала любов до модерного часу? У цій лекції Анастасія Морозова коротко огляне античні та пізньо-античні концепції любови та порівняє їх з сучасними уявленнями на прикладі репрезентації стосунків між остроготським королем та італо-римською елітою в "Варіях" Кассіодора (VI ст. н.е.).

16.00 – 17.30 – **Володимир Крамський**. *Як аналізувати ігри про історичне минуле?*

Історичні ігри можуть стати ключем для розуміння популярних уявлень про минуле, якщо використати відповідну методологію їх розгляду. У цій лекції ми спробуємо знайти відповіді на наступні питання: як історик може зрозуміти популярні за допомогою комп'ютерних та відеоігор? За якими критеріями можна оцінювати історичні ігри? Чим історична достовірність (historical accuracy) відрізняється від історичної автентичності (historical authenticity)? Чому прискіпливий пошук історичних неточностей може бути не завжди найкращою ідеєю?

Культурна програма!

17.30 – перегляд першої серії нового історичного серіалу «Ті, хто збираються померти» (Those about to Die) – з Ентоні Хопкінсом у головній ролі. Ведучий – **Володимир Крамський**.

СЕРЕДА, 24 липня

Палаці та парки, сексуальність, комп'ютерна гра та настілька

9.30– 11.00 – **Катерина Кумінова**. *Античні сюжети в палацах та парках Варшави (віртуальна екскурсія Варшавою)*

В рамках цієї віртуальної екскурсії Варшавою будуть представлені картини та розписи стін в палацах, скульптурні композиції та стилізовані храми у паркових комплексах, надгробки ХІХ ст., що наслідували античні зразки. Разом з'ясуємо, яку символіку закладали замовники та майстри в них.

11.30 – 13.00 – **Анастасія Морозова і Павло Майборода**. *Воркшоп по вивченню сексуальності в античності*

Воркшоп буде складатися з трьох частин. В першій, теоретичній, Анастасія Морозова розкаже про концепції вивчення сексуальності та термінологічний апарат, який при цьому використовується. Далі Павло Майборода буде говорити про ранньоімперську сексуальність на прикладах із «Сатирикону» Петронія, «Життя дванадцяти цезарів» Светонія та грекомовних романів (зокрема, «Метаморфози» Апулея). В останній частині воркшопу Анастасія Морозова буде говорити про зміни сексуальності з утвердженням в імперії християнства: будуть згадані контексти Августина, змін у законодавстві за кодексом Феодосія, житій святих (на прикладі яких буде змога окреслити ненормативну жіночу сексуальність) та пізньоримського поета Максима.

14.00 – 15.30 – **Олександр Жмай та Володимир Крамський**. *Зображення античного та ранньосередньовічного минулого в серії Age of Empires*

Для фанатів Age of Empires - це, без перебільшення, культова річ, на якій багато хто виріс, а для деяких вона ще й стала одним із перших "підручників історії". Яким чином гра (яка є фактично засновницею жанру історичних RTS) показує цю саму історію? Наскільки взагалі може комп'ютерна гра передати "дух епохи" , і під яким кутом розглядаються ті чи інші події? Чи достатньо для цього лише ігрового процесу чи потрібні ще якісь додаткові фактори? Спробуємо відповісти на ці питання і розібратися з усім цим (і не тільки) у рамках нашої лекції.

Культурна програма!

16.00 – настільна гра «Агора», яку презентує **Олександр Жмай**.

«Агора» із давньогрецької мови перекладається як «ринкова площа». Але не тільки. Так, там торгували, там продавали й купували, підписували контракти. Але й до цього, Агора була місцем «життя городу». Там відбувались всі значущі події міста, всі фестивалі і вистави, всі оголошення важливих подій міста. Саме на Агорі стояла «трибуна» - місце, звідки кожен містянин мав можливість публічно звернутись до будь-кого. Саме з цієї трибуни на Агорі політики впливали на містян та їх життя. Тут обмінювались новинами, зав'язувались нові комерційні зв'язки чи інтелектуальні дискусії. Тож, Агора – серце міста!

Гра «Агора» - це про вміння:

- комунікувати;
- зав'язувати ті самі потрібні нові зв'язки;
- отримати бажану тобі ціну за ресурси;
- переконувати інших пристати на твою пропозицію;
- стратегічно будувати свою поведінку на ринку;
- тактично реагувати на швидкі зміни;
- об'єднуватись заради спільної мети;
- побачити небезпеку в діях іншого.

ЧЕТВЕР, 25 липня

Центральна Азія, Коринфська війна і звісно ж ігри – теорія та практика

9.30 – 11.00 – **Віктор Гуменний**. *Що, як і звідки римляни (не) знали про Центральну Азію від Александра до пізньої античності*

Знання римлян про своїх далеких і близьких сусідів являє собою тему, яка не дає спокою дослідникам уже тривалий час. Лекція зосередиться на огляді основних методологічних підходів та кількох прикладів пов'язаних зі знаннями римлян про історію та реалії елліністичної та пост-елліністичної Центральної Азії та їхнього відображення у римській літературній та історико-географічній традиції. Окрім того, буде здійснено огляд роботи дослідницької ініціативи Hellenistic Central Asia Research Network, та загальних історіографічних дискусій та сучасних тенденцій на тему вивчення історії регіону.

11.30 – 13.00 – **Михайло Поліщук**. *Причини Коринфської війни*

Запропоновано відмінний від традиційного підходу вивчення історії в контексті подій політичного та економічного характеру підхід щодо виявлення первинних причин Коринфської війни 395-387 років до Хр. з врахуванням ідеологічного аспекту. Спираючись на аналіз збереженої джерельної бази розглянуто роль впливу «місцевої» ідеології на загострення відносин між колишніми союзниками у Пелопоннеській війні, з особливим акцентом на слабкість лакедемонських уявлень про політику та тогочасної складної системи відносини між полісами. Особлива увага акцентована на версіях висвітлення подій різними античними авторами із залученням максимально широкої бази наративних джерел, де кожне повідомлення, навіть в межах одного джерела, проаналізовано безвідривно від автора, епохи та контексту.

14.00 – 15.30 – **Костянтин Бабій та Володимир Крамський**. *Зображення античного світу в серії ігор Rome Total War*

Rome Total War — яскравий приклад революції в жанрі стратегії. Серія Total War поєднала у собі декілька різновидів жанру в один. Це дозволило моделювати в межах однієї гри історичні події різного масштабу та тривалості: від особистих до геополітичних, від миттєвих рішень до сторічних процесів. При цьому події пов'язані між собою та впливають одна на одну. Буде оглянуто потенціал такого типу гри для моделювання різних

історичних явищ, зокрема батальних подій як найбільш пропрацьованої складової всіх ігор Total War. Автори хочуть натякнути на корисність концепції гри для історичних досліджень, особливо для організації комп'ютерних історичних та соціологічних експериментів. Приклади до лекції підібрані з Rome Total War та Rome II Total War — іграм, присвяченим класичній античності.

Культурна програма!

17.00 – спільна гра у 0 AD: будемо досліджувати на практиці те, що до цього прослухали в теорії й пограємо в історичну стратегію. Ведучий – **Володимир Крамський**.

П'ЯТНИЦЯ, 26 липня
Гриби, античність у музеях, простір та аристотелізм

9.30 – 11.00 – **Євген Мациборко**. *Гриби в античності*

У даній лекції буде проаналізовано еволюцію використання грибів в античній кулінарії, їх застосування в медицині, а також досліджується сприйняття грибів в культурі населення давніх Греції та Риму, зокрема на прикладах мовних ідіом та забобонів тощо.

11.30 – 13.00 – **Віктор Гуменний**. *Античність в музеях України: пошуки, проблеми, перспективи*

Лекція являтиме собою огляд проблемних моментів пов'язаних з фондovими колекціями, експонуванням, використанням та публікацією матеріалів пов'язаних з античністю, які зберігаються в українських музеях. Значною мірою, вона представить набір доволі епізодичних суб'єктивних вражень пов'язаних з роботою автора з фондами українських музеїв, спостереженнями за публікацією та дискусіями довкола окремих музейних експонатів, та рефлексіями щодо досвіду викладання курсу стародавньої історії майбутнім фахівцям-музеєзнавцям.

14.00 – 15.30 – **Марія Тайх**. *Розвиток уявлень про простір: від античності до сьогодення*

Горлечко будь-якого культурного продукту - це наша людська уява. Навіть більше, культура сильно залежить від того, як ми уявляємо і переживаємо такі базові поняття, як простір. Але сама уява існує як на індивідуальному, так і на культурному рівнях, одне залежить від іншого.

У цій доповіді ми хочемо простежити, як змінювалася уява про простір від античності до сучасності. Ми також побачимо, як ця зміна уяви знайшла своє відображення у новому способі математичного мислення.

16.00 – 17.30 – **Оксана Гончарко**. *Аристотелізм і грецькі поняття в Liber Scholiorum Теодора бар Конаї*

У другій частині "Книги схолій" Теодор бар Коні переходить від коментарів до Старого Заповіту до коментарів до Нового Заповіту. Однак починає він обидві частини не з обговорення богословських питань, а з обговорення "Категорій" Аристотеля та "Ісагоги" Порфирія. Однак до Старого та Нового

Заповіту бар Коні пропонує кілька різних логічних апаратів. У доповіді я постараюсь показати, який аристотелевський інструментарій необхідний бар Коні для збереження Старого Заповіту, і які логічні засоби потрібні для розуміння Завіту Нового.

Увага! Культурний захід НЕ заплановано!

Резерв часу

СУБОТА, 27 липня

Тарентська війна, Троянський міф, читання латиною та пікнік

9.30– 11.00 – **Михайло Поліщук**. *Причини Тарентської війни*

Опис війни Пірра з Римом, в цілому, добре відомий в історіографії, а з «легкої руки» Анн Флетчер практично кожен школяр знає неологічну ідіому «Піррова перемога». При більш детальному аналізі першоджерел виявляється, що дана ідіома позбавлена будь-якого відношення до Пірра. Навіть сама титулатура Пірра як «Епірського царя» є вигадкою більш пізньої римської історіографії.

Дослідження джерельної бази Тарентської війни вельми показові, адже це перше військове протистояння Римської держави з Еллінським світом, а також один з найбільш яскравих прикладів зображення римлянами «справедливої війни». Загалом, всі збережені античні першоджерела передають одну й ту ж саму, проримську, версію, проте сильно різняться в подробицях конкретних подій. Навряд чи можна знайти в античній історії інший подібний період, окрім відверто архаїчного, що містив-б наскільки значну кількість історичних анекдотів та фальсифікацій. Оскільки саме перемога в Тарентській війні зробила Рим регіональним гегемоном та уможливила вихід на міжнародну арену, варто більш детально розглянути джерелографію початку озвученого військового конфлікту.

11.30 – 13.30 – «повільне читання» латинського тексту з **Павлом Майбородою**. Історія примирення римлян і варварів з німецького підручника *Geheimnisse am Limes*.

14.00 – 15.30 **Вадим Чепіженко**. *Троянський міф в англійському та французькому середньовічних націєтворчих дискурсах*

На лекції буде розглянуто як працювали середньовічні "політтехнології". Чому французи та англійці вважали себе нащадками троянців? Хто такий Брут та яке відношення він має до заснування "Британії", а Паріс до Парижу? Коли саме в середньовічних Англії та Франції поширився "троянський міф" про походження політичних еліт, а троянці стали сприйматися як етно-генетичні предки англійців та французів?

Культурна програма!

17.00 (час може змінюватися) – пікнік та пісенний вечір у парку Шевченко чи сквері Паустовського

НЕДІЛЯ, 28 липня

Індексування текстів, підсумки та острів Зміїний

10.00 – 11.30 – **Поліщук Михайло.** *Індексування античних текстів*

Найголовнішою рисою, що відрізняє науковий текст від публіцистики, бульварщини чи іншого «чтива», окрім методу, є система посилань. Традиційно, прийнято посилатись на текст згідно пагінації конкретного видання, тобто вказуючи сторінку друкованого видання книги, журналу, брошури, і т.д.. Однак, в античників система посилань дещо відмінні: загальноприйнятим є посилення згідно рубрикації тексту у відповідності до першого критичного видання. Але є виключення, як то тексти, на які прийнято посилатись за пагінацією певного видання, подекуди XVI століття, посилення за системою Беккера, системою Діельса-Кранца, тести, що змінювали рубрикацію і багато іншого. Це ціла екосистема, більш детальне знайомство з якою буде корисним для будь-якого античника.

12.00 – 13.00 – Підведення підсумків Школи

Культурна програма!

14.00 – Археологічний музей. Відкриття виставки знахідок з острова Зміїний